

The comparison of the kinds of mental-social stresses of teaching hospitals' nursing staff in Birjand between 2004 and 2014

Bitā Bijari¹, Hassan AmirabadiZadeh², Mohamad Reza Maleki³, Fatemeh Ahmadi⁴

Background and Aim: Nursing is one of the most stressful jobs. The high level of stress affects the physical and mental health of nurses and their job performance. The purpose of this study is comparing the psychosocial stresses of the nursing staff of the educational hospitals in Birjand between 2004 and 2014.

Materials and Methods: In this cross-sectional study, 306 nursing staff of educational hospitals (Imam Reza and Vali-e-Asr) in Birjand city were selected by census and studied. Then, the results of this study were compared with the results of a study done in 2004 on 247 nursing staff of Imam Reza and Vali-e-Asr hospitals of Birjand for this purpose. The data collection method was a researcher-made questionnaire consisting of 85 questions in three sections of personal stress, family and work environment that was completed by the Data were collected by SPSS software (version 16) and analyzed by independent t-test at a significant level of $\alpha < 0.05$.

Results: The mean of stress score in the year 2004 was 3.11 ± 1.25 and in the year 2014 was 3.03 ± 1.15 . This difference was not statistically significant ($P = 0.44$). The stress caused by family factors and work environment in 2014 was significantly lower than in 2004 ($P = 0.02$, $P = 0.005$). However, the stress was not due to personal factors between two years. ($P = 0.12$).

Conclusion: Although the level of stress in the nursing staff of educational hospitals has fallen more than 10 years ago, it still has a high level.

Key Words: Stress; Hospital; Nurse

Received: February 14, 2018

Accepted: July 29, 2018

Citation Bijari B, AmirabadiZadeh H, Maleki MR, Ahmadi F. [The comparison of the kinds of mental-social stresses of teaching hospitals' nursing staff in Birjand between 2004 and 2014]. J Birjand Univ Med Sci. 2019; 26(1):74-82. [Persian]

¹ Cardiovascular Diseases Research Center, Department of community Medicine, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran.

² Social Determinant of Health Research Center, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran.
E-mail: hassanamirabadi@yahoo.com

³ Health Management and Economic Sciences Research Center, Faculty Health Management and Economic Sciences, Iran University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

⁴ Department of English Language, Islamic Azad University of Torbat Heidarieh, Torbat Heidarieh, Iran

مقایسه انواع استرس‌های روانی-اجتماعی کادر پرستاری بیمارستان‌های آموزشی شهر بیرجند، سال ۱۳۸۳ با ۱۳۹۳

بی‌تا بیجاری^۱، حسن امیرآبادی‌زاده^۲، محمد رضا ملکی^۳، فاطمه احمدی^۴

چکیده

زمینه و هدف: پرستاری یکی از مشاغل پر استرس محسوب می‌شود. میزان بالای استرس در این شغل، بر سلامت جسمی و روانی پرستاران و در نتیجه عملکرد شغلی آنان تأثیر می‌گذارد. هدف از این مطالعه، مقایسه انواع استرس‌های روانی-اجتماعی کادر پرستاری بیمارستان‌های آموزشی شهر بیرجند، بین دو سال ۱۳۹۳ و سال ۱۳۸۳ بود.

روش تحقیق: در این مطالعه مقطعی، تعداد ۳۰۶ نفر از کادر پرستاری بیمارستان‌های آموزشی (امام رضا و ولی عصر) شهر بیرجند، در سال ۱۳۹۳ به صورت سرشماری انتخاب شدند و مورد مطالعه قرار گرفتند. سپس نتایج این مطالعه با نتایج مطالعه‌ای که در سال ۱۳۸۳ بر روی ۲۴۷ نفر از کادر پرستاری بیمارستان‌های امام رضا و ولی عصر بیرجند به همین منظور انجام شده بود، مقایسه گردید. روش جمع‌آوری داده‌ها، پرسشنامه محقق‌ساخته مشتمل بر ۸۵ سؤال در سه بخش استرس شخصی، خانوادگی و محیط کار بود که توسط شرکت‌کنندگان تکمیل شد. داده‌ها پس از جمع‌آوری در نرم‌افزار SPSS (ویرایش ۱۶) وارد شد و با کمک آزمون t مستقل در سطح معنی‌داری $\alpha < 0/05$ تجزیه و تحلیل گردید.

یافته‌ها: میانگین نمره استرس در سال ۱۳۸۳، $3/11 \pm 1/25$ و در سال ۱۳۹۳، $3/03 \pm 1/15$ بود که این اختلاف از لحاظ آماری معنی‌دار نبود ($P=0/44$)، استرس ناشی از عوامل خانوادگی و محیط کار در سال ۱۳۹۳ به‌طور معنی‌داری کمتر از سال ۱۳۸۳ بود ($P=0/02$ و $P=0/05$)؛ ولی استرس ناشی از عوامل شخصی بین دو سال اختلافی نداشت ($P=0/12$). نتیجه‌گیری: اگرچه سطح استرس در کادر پرستاری بیمارستان‌های آموزشی نسبت به ده سال قبل کاهش یافته، ولی با این وجود هنوز از سطح بالایی برخوردار است.

واژه‌های کلیدی: استرس؛ بیمارستان؛ پرستار

مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند. ۱۳۹۸؛ ۲۶(۱): ۷۴-۸۲.

دریافت: ۱۳۹۶/۱۱/۲۵ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۵/۰۷

^۱ مرکز تحقیقات بیماری‌های قلب و عروق، گروه پزشکی اجتماعی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران

^۲ مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران

^۳ آدرس پستی: خراسان جنوبی- بیرجند- خیابان غفاری- دانشگاه علوم پزشکی بیرجند- معاونت آموزشی دانشگاه- امور هیأت علمی

تلفن: ۰۵۶۳۳۹۵۶۹۰ پست الکترونیکی: hassanamirabadi@yahoo.com

^۴ مرکز تحقیقات مدیریت و اطلاع‌رسانی، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران

^۵ گروه آموزشی زبان انگلیسی، دانشگاه آزاد اسلامی تربت حیدریه، تربت حیدریه، ایران

مقدمه

مدیران، عدم توافق با مدیران، کمبود تعداد پرسنل، افزایش حجم کاری به علت کمبود پرسنل، امنیت شغلی و تضاد کار با خانه است (۸). پرستاران به دلیل ماهیت حرفه‌ای خود به طور مداوم در معرض استرس قرار دارند (۹). این مسئله موجب شده است که استرس به یکی از بخش‌های مورد توجه در مطالعات پرستاری تبدیل شود (۱۰).

نشان داده شده است که اگر وضعیت سلامت عمومی پرستاران مورد بررسی قرار گیرد و برای بهبود کیفیت وضعیت روانی آنها برنامه‌ریزی شود، عملکرد شغلی آنها نیز بهتر شده و در نهایت به بهبود کیفیت مراقبت‌های پرستاری می‌انجامد (۱۱). بنابراین با توجه به اهمیت شناسایی عوامل مؤثر بر سلامتی پرستاران و شناسایی وضعیت عوامل در روند زمانی ده‌ساله، پژوهشگران این مطالعه بر آن شدند که مجدد در سال ۱۳۹۳ پژوهشی انجام و نتایج آن را با مطالعه سال ۱۳۸۳ مقایسه نمایند.

روش تحقیق

در این مطالعه مقطعی (توصیفی-تحلیلی)، کادر پرستاری بیمارستان‌های آموزشی شهر بیرجند در سال ۱۳۹۳ به روش سرشماری مورد مطالعه قرار گرفتند. تعداد کل کادر پرستاری ۳۵۸ نفر بودند که از این تعداد ۳۰۶ نفر در مطالعه شرکت کردند و میزان مشارکت ۸۵ درصد بود. سپس نتایج این مطالعه با نتایج مطالعه‌ای که در سال ۱۳۸۳ انجام شده بود، مقایسه گردید (۱۲). به منظور امکان‌پذیر بودن مقایسه، مکان انجام مطالعه (بیمارستان‌های ولیعصر و امام رضای بیرجند) و نیز وضعیت استخدامی و عوامل ساختاری و وظیفه‌ای مطالعه حاضر تا حد امکان مشابه با مطالعه انجام شده در سال ۱۳۸۳ در نظر گرفته شد.

روش جمع‌آوری داده‌ها در هر دو مقطع زمانی سال‌های ۱۳۸۳ و ۱۳۹۳، پرسشنامه‌ای محقق‌ساخته بود که شامل ۸۵ سؤال در ۴ بخش مشخصات دموگرافیک و کاری (۱۸ سؤال)، عوامل استرس شخصی (۱۸ سؤال)، عوامل استرس خانوادگی

استرس یکی از عوامل مهم ایجاد عوارض جسمی و روانی در پرسنل و کاهش بهره‌وری سازمان‌هاست. در صورتی که استرس کاری به درستی مدیریت نشود، می‌تواند کیفیت کار کارکنان و سلامت روان‌شناختی آنها را تحت تأثیر قرار دهد (۱). در دهه‌ی اخیر استرس به عنوان یکی از مهمترین عوامل تأثیرگذار در سازمان مطرح شده است (۲). همچنین استرس یکی از عوامل مهم ایجاد عوارض جسمی و روانی در پرسنل و کاهش بهره‌وری سازمان‌هاست (۳). آمار نشان می‌دهد که تنها در کشور آمریکا نزدیک به ۱۱ میلیون نفر از استرس شغلی رنج می‌برند. در طی پژوهش دیگری نزدیک به یک‌چهارم مردم آمریکا، استرس شغلی را بزرگ‌ترین و مهم‌ترین مشکل در زندگی قلمداد کرده‌اند (۴).

استرس شغلی یکی از عوامل اساسی کاهش بهره‌وری در سازمان‌ها و ایجاد عوارض جسمی و روانی در کارکنان است. بیماری‌های قلبی-عروقی، مشکلات اسکلتی-عضلانی و گوارشی، اختلالات نقص ایمنی، اختلالات عاطفی و افسردگی از جمله اثرات زیان‌بار استرس بر سلامت شاغلین است. اثرات سازمانی نیز شامل: عدم رضایت شغلی، هزینه بالا، کاهش عملکرد، افزایش غیبت از کار و افزایش حوادث شغلی است که خود بار مالی و عاطفی وسیع بر جامعه و فرد تحمیل می‌کند (۵).

پرستاری یک شغل بسیار پر استرس محسوب می‌شود. میزان بالای استرس در این شغل بر سلامت جسمی و روانی پرستاران اثرگذار است. این استرس، در نتیجه ترکیب عوامل شخصی و عوامل مربوط به محیط کار ایجاد می‌شود (۶). استرس و رضایت شغلی از جمله عوامل تأثیرگذار بر کارایی پرستاران است و پرستاری یکی از پرمخاطره‌ترین و تنش‌زاترین مشاغل است؛ به گونه‌ای که به عنوان یکی از چهار حرفه اول پراسترس دنیا مطرح شده است (۷). از دیدگاه Tyson، بیشترین منابع استرس شغلی پرستاران شامل: کمبود حمایت سازمانی، عدم درک نیازهای واقعی بخش توسط

توصیفی (میانگین، انحراف معیار، درصد و فراوانی) و آزمون t مستقل تجزیه و تحلیل شد. α کمتر از ۰/۰۵ به عنوان سطح معنی داری در نظر گرفته شد. این مقاله برگرفته از طرح تحقیقاتی مصوب دانشگاه علوم پزشکی بیرجند با کد ۱۰۶۴ کد اخلاق Ir.bums.REC.1394.407 می باشد.

یافته‌ها

در این مطالعه تعداد ۳۰۶ نفر از کادر پرستاری در سال ۱۳۹۳ با میانگین سنی $32/4 \pm 8/3$ سال و تعداد ۲۴۷ نفر از کادر پرستاری در سال ۱۳۸۳ با میانگین سنی $34/8 \pm 7/9$ سال شرکت کردند. مشخصات دموگرافیک افراد مورد مطالعه، محل کار و وضعیت استخدامی شرکت کنندگان در سال ۱۳۸۳ و سال ۱۳۹۳ در جدول یک نشان داده شده است.

میانگین نمره استرس عوامل شخصی در مردان در سال ۱۳۹۳ نسبت به سال ۱۳۸۳ بیشتر بود، ولی در زنان تفاوتی نداشت. نمره استرس عوامل خانوادگی و عوامل مربوط به محیط کار در زنان، در سال ۱۳۹۳ نسبت به سال ۱۳۸۳ کمتر شده بود، ولی در مردان تفاوتی نداشت. میانگین نمره استرس عوامل شخصی، خانوادگی و محیط کار در گروه سنی زیر ۳۰ سال، در سال ۱۳۹۳ نسبت به سال ۱۳۸۳ به طور معنی داری کاهش یافته بود، ولی در گروه سنی بالاتر از ۳۰ سال در سال ۱۳۹۳ با سال ۱۳۸۳ تفاوتی نداشت. میانگین نمره استرس عوامل محیط کار در هر دو بیمارستان امام رضا و ولی عصر در سال ۱۳۹۳ نسبت به سال ۱۳۸۳ کاهش یافته بود، ولی عوامل استرس شخصی و خانوادگی بین شاغلین دو بیمارستان در سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۸۳ تفاوت معنی داری از نظر آماری نداشت ($P > 0/05$) (جدول ۲).

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که در سال ۱۳۸۳، میزان استرس از نظر جنسیت در زنان، گروه سنی کمتر از ۳۰ سال، وضعیت استخدام غیررسمی به طور معنی داری بالاتر از مردان گروه سنی بالای ۳۰ سال و استخدام رسمی بود؛ ولی در سال

(۹ سؤال) و عوامل استرس در محیط کار (۴۰ سؤال) بود. در هر سه قسمت مربوط به عوامل استرس، سؤالات بر اساس مقیاس لیکرت ۷ گزینه‌ای، از امتیاز صفر تا ۶ امتیازدهی شد. برای هر فرد، مجموع نمرات کسب شده بر تعداد سؤالات هر حیطه تقسیم شد و یک نمره در هر حیطه محاسبه گردید. دامنه نمرات کسب شده، بین صفر تا ۶ بود.

پرسشنامه استفاده شده در این مطالعه، در مطالعه انجام شده در سال ۱۳۸۳ نیز مورد استفاده قرار گرفته و روایی و پایایی آن تأیید شده است. پرسشنامه بر اساس بررسی متون تدوین شد و برای تأیید روایی، در اختیار چند نفر از اساتید روانشناسی، مدیریت و آمار قرار گرفت. پس از اعمال نظرات آنان و تأیید روایی ظاهری و محتوایی پرسشنامه، تعداد ۱۵ پرسشنامه در اختیار کادر پرستاری خارج از جامعه پژوهش قرار گرفت و پس از تکمیل، بررسی شد و سپس نسخه نهایی تدوین گردید و مورد استفاده قرار گرفت. در مطالعه سال ۱۳۹۳ نیز پس از تکمیل حدود ۳۰ پرسشنامه، پایایی ابزار با استفاده از محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ارزیابی شد که ضریب آلفای کرونباخ در کل ۰/۷۲ و برای ابعاد مختلف پرسشنامه در بعد شخصی ۰/۸۸، در بعد خانوادگی ۰/۸۵ و در بعد محیط کار ۰/۹۶ به دست آمد.

برای تقسیم بندی سطح استرس در مجموع و برای هر کدام از حیطه‌ها، نمره اکتسابی کمتر از ۲ از مجموع کل شش نمره معادل «استرس پایین»، نمره اکتسابی بین ۲ تا ۳/۹۹ از مجموع کل شش نمره معادل «استرس متوسط» و به عنوان سطح دوم و نمره اکتسابی ۴ و بیشتر از مجموع کل شش نمره معادل «استرس بالا» و به عنوان سطح سوم در نظر گرفته شد.

ابتدا در خصوص اهداف طرح برای شرکت کنندگان توضیح داده شد. سپس پرسشنامه بین کادر پرستاری دو بیمارستان ولی عصر و امام رضا توزیع شد و پس از تکمیل، جمع آوری گردید. داده‌ها پس از جمع آوری، در نرم افزار SPSS (ویرایش ۱۶) وارد شد و با استفاده از آزمون‌های آماری

۱۳۹۳ میزان استرس از نظر عوامل دموگرافیک بیان شده اختلاف معنی‌داری نداشت. سال ۱۳۹۳، $1/15 \pm 3/03$ از حداکثر امتیاز ۶ بود، ولی این اختلاف از لحاظ آماری معنی‌دار نبود ($P=0/44$).

بر اساس تقسیم‌بندی سطح استرس در سال ۱۳۸۳، اغلب پرستاران در سطح استرس متوسط ($64/9\%$ ، ۱۵۱ نفر) و در سال ۱۳۹۳ اغلب افراد در گروه استرس کم قرار داشتند ($21/4\%$ ، ۶۵ نفر) (جدول ۳).

میانگین نمره استرس در سال ۱۳۸۳، $1/25 \pm 3/11$ و در

جدول ۱- توزیع فراوانی مشخصات دموگرافیک کادر پرستاری در سال‌های ۱۳۸۳ و ۱۳۹۳

سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۸۳	مشخصات
تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	
۱۵۰ (۴۹)	۷۱ (۲۸/۹)	بیمارستان امام رضا (ع)
۱۵۶ (۵۱)	۱۷۶ (۷۱/۱)	بیمارستان ولیعصر (عج)
۵۷ (۱۸/۹)	۴۱ (۱۶/۶)	مرد
۲۴۵ (۸۱/۱)	۲۰۶ (۸۳/۴)	زن
۱۳۲ (۴۵/۵)	۸۹ (۳۶/۲)	۲۱ تا ۲۹ سال
۸۹ (۳۱/۷)	۷۱ (۲۸/۹)	۳۰ تا ۳۸ سال
۵۹ (۲۰/۳)	۷۶ (۳۰/۶)	۳۹ تا ۴۷ سال
۱۰ (۴/۳)	۱۱ (۴/۳)	۴۸ تا ۵۵ سال
۵۰ (۱۶/۳)	۷۹ (۳۲/۱)	شیفت ثابت
۲۵۶ (۸۳/۷)	۱۶۸ (۶۷/۹)	شیفت در گردش
۲۱۱ (۶۸/۹)	۱۴۵ (۵۸/۶)	کاردان و کارشناس پرستاری
۵۶ (۱۸)	۱۵ (۶/۱)	کاردان و کارشناس اتاق عمل و هوشبری
۲۵ (۸/۴)	۶۷ (۲۷/۱)	بهبیار
۱۴ (۴/۷)	۲۰ (۸/۲)	کمک به‌بیار
۱۱۶ (۳۷/۹)	۱۷۳ (۶۹/۸)	رسمی
۳۲ (۱۰/۵)	۱۳ (۵/۳)	پیمانی
۵۳ (۱۷/۴)	۵۹ (۲۳/۷)	طرحی
۱۰۵ (۳۴/۲)	۳ (۱/۲)	سایر
۲۶۱ (۸۵/۳)	۱۹۹ (۸۰/۷)	متاهل
۴۰ (۱۳/۴)	۴۳ (۱۷/۶)	مجرد
۴ (۱/۳)	۴ (۱/۶)	بیوه و مطلقه

جدول ۲- مقایسه میانگین نمره استرس بر حسب مشخصات شرکت کنندگان و بیمارستان

مشخصات	سال ۱۳۸۳ (انحراف معیار ± میانگین)	سال ۱۳۹۳ (انحراف معیار ± میانگین)	سطح معنی داری آزمون تی مستقل
زن	۳/۰۷ ± ۱/۰۷	۲/۸۹ ± ۱/۱۲	۰/۰۸
مرد	۲/۴۸ ± ۰/۹۷	۲/۶۴ ± ۱/۱۲	< ۰/۰۰۱
عوامل شخصی	۰/۰۰۲	۰/۱۹	سطح معنی داری آزمون تی مستقل
زن	۲/۹۴ ± ۱/۵۳	۲/۶۴ ± ۱/۵۵	۰/۰۴
مرد	۲/۴۲ ± ۱/۱۳	۲/۲۷ ± ۱/۴۵	۰/۵۸
عوامل خانوادگی	۰/۰۵	۰/۱۲	سطح معنی داری آزمون تی مستقل
زن	۳/۶۰ ± ۱/۰۳	۳/۲۳ ± ۱/۲۶	< ۰/۰۰۱
مرد	۳/۰۶ ± ۱/۰۸	۳/۲۲ ± ۱/۲۴	۰/۵۱
عوامل محیط کار	۰/۰۰۲	۰/۱۹	سطح معنی داری آزمون تی مستقل
گروه سنی زیر ۳۰ سال	۳/۳۵ ± ۰/۹۷	۲/۸۱ ± ۱/۱۴	< ۰/۰۰۱
گروه سنی ۳۰ سال و بالاتر	۲/۸۳ ± ۱/۰۳	۲/۸۳ ± ۱/۰۹	۰/۹۷
عوامل شخصی	۰/۰۰۱	۰/۸۹	سطح معنی داری آزمون تی مستقل
گروه سنی زیر ۳۰ سال	۳/۰۶ ± ۱/۶۲	۲/۴۹ ± ۱/۵۶	۰/۰۰۹
گروه سنی ۳۰ سال و بالاتر	۲/۶۱ ± ۱/۲۲	۲/۵۹ ± ۱/۴۹	۰/۹۰
عوامل خانوادگی	۰/۰۹	۰/۵۹	سطح معنی داری آزمون تی مستقل
گروه سنی زیر ۳۰ سال	۳/۹۴ ± ۰/۸۷	۳/۱۹ ± ۱/۳۲	< ۰/۰۰۱
گروه سنی ۳۰ سال و بالاتر	۳/۱۳ ± ۱/۰۶	۳/۲۳ ± ۱/۱۸	۰/۴۳
عوامل محیط کار	۰/۰۰۱	۰/۷۹	سطح معنی داری آزمون تی مستقل
بیمارستان امام رضا	۲/۷۸ ± ۱/۰۶	۲/۶۴ ± ۱/۱۴	۰/۳۸
بیمارستان ولی عصر	۳/۰۷ ± ۱/۰۹	۳/۰۵ ± ۱/۰۷	۰/۸۷
عوامل شخصی	۰/۰۶	۰/۰۰۴	سطح معنی داری آزمون تی مستقل
بیمارستان امام رضا	۲/۷۸ ± ۱/۴۶	۲/۳۸ ± ۱/۴۵	۰/۰۶
بیمارستان ولی عصر	۲/۸۶ ± ۱/۴۹	۲/۷۴ ± ۱/۵۹	۰/۴۸
عوامل خانوادگی	۰/۹۶	۰/۰۵	سطح معنی داری آزمون تی مستقل
بیمارستان امام رضا	۳/۵۳ ± ۱/۰۳	۲/۹۹ ± ۱/۳۲	۰/۰۰۲
بیمارستان ولی عصر	۳/۱۵ ± ۱/۰۷	۳/۴۹ ± ۱/۱۲	۰/۰۰۵
عوامل محیط کار	۰/۴۶	۰/۰۰۲	سطح معنی داری آزمون تی مستقل

جدول ۳- سطح استرس و میانگین استرس در هر کدام از ابعاد آن در کادر پرستاری بیمارستان های آموزشی شهر بیرجند در سال ۱۳۹۳ و ۱۳۸۳

مجموع	عوامل محیط کار		عوامل خانوادگی		عوامل شخصی		سطح استرس (شدت)
	۱۳۸۳	۱۳۹۳	۱۳۸۳	۱۳۹۳	۱۳۸۳	۱۳۹۳	
تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	
۳۴(۱۴/۲)	۶۵(۲۱/۴)	۲۱(۹/۱)	۵۱(۱۶/۷)	۷۵(۳۱/۹)	۱۲۱(۳۹/۵)	۴۵(۱۹)	سطح استرس کم
۱۵۱(۶۴/۹)	۱۷۳(۵۶/۶)	۱۳۶(۵۹/۱)	۱۶۵(۵۳/۸)	۹۶(۴۰/۹)	۱۲۳(۴۰/۴)	۱۴۹(۶۲/۹)	سطح استرس متوسط
۴۹(۲۰/۹)	۶۷(۲۲)	۷۳(۳۱/۸)	۹۰(۲۹/۶)	۶۴(۲۷/۲)	۶۱(۲۰)	۴۳(۱۸/۱)	سطح استرس زیاد
۳/۱۱±۱/۲۵	۳/۰۳±۱/۱۵	۳/۵۱±۱/۰۶	۳/۲۳±۱/۲۵	۲/۸۶±۱/۴۷	۲/۵۶±۱/۵۳	۲/۹۹±۱/۰۹	انحراف معیار ± میانگین
۰/۴۴	۰/۰۰۵	۰/۰۲	۰/۱۲				سطح معنی داری آزمون T-test

بحث

استرس از نظر جنسیت در زنان، از نظر سن در گروه سنی کمتر از ۳۰ سال و از نظر وضعیت استخدام در افراد دارای استخدام غیررسمی به طور معنی داری بالاتر از مردان گروه سنی بالای ۳۰ سال و دارای استخدام رسمی بود؛ ولی در سال ۱۳۹۳ میزان استرس از نظر عوامل دموگرافیک بیان شده اختلاف معنی داری نداشت و تنها میزان استرس در دو بیمارستان، اختلاف معنی داری داشت که شاید افزایش نیروی انسانی در طی ده سال و برگزاری دوره های آموزشی باعث این همسانی شده است. در مطالعه انجام شده توسط Lee و همکاران (۲۰۱۵)، سطح استرس پرستاران مرد بیشتر از پرستاران زن بود (۱۸)؛ ولی نتایج مطالعه Lian و همکاران (۲۰۱۴) نشان داد که به طور کلی زنان نسبت به مردان استرس کاری بیشتری را تجربه می کنند که همسو با نتایج مطالعه حاضر می باشد (۱۹). مطالعه حاضر نشان داد که استرس ناشی از عوامل محیطی، بالاترین میزان استرس را در کادر پرستاری داشت که همسو با نتایج مطالعه حبرانی و همکاران در مشهد می باشد. حبرانی و همکاران نیز نشان دادند، عوامل سختی شرایط محیط کار بیشترین عوامل تنش زای جسمی- روانی در کارکنان پرستاری و مامایی است (۲۰).

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که میانگین استرس ناشی از عوامل شخصی، خانوادگی و محیط کار در سال ۱۳۸۳ بیشتر از میانگین استرس در سال ۱۳۹۳ بود و در هر دو مطالعه عوامل استرس زای محیط کار، بیشتر از عوامل

این مطالعه با هدف بررسی انواع استرس های روانی- اجتماعی کادر پرستاری بیمارستان های آموزشی شهر بیرجند در سال ۱۳۹۳ و مقایسه نتایج آن با نتایج مطالعه انجام شده در سال ۱۳۸۳ انجام شد. نتایج این مطالعه نشان داد که در سال ۱۳۹۳ بیش از ۲۲ درصد کادر پرستاری دارای استرس شدید بودند که در مقایسه با سال ۱۳۸۳ افزایش داشته است. در مطالعه رحمانی و همکاران در سال ۱۳۸۴، استرس شغلی در ۴۹ درصد پرستاران در حد بالا بوده است (۱۲).

دامنه سطح استرس کم، در سال ۱۳۹۳ بیشتر از سال ۱۳۸۳ بود که می تواند به علت ایجاد زمینه مناسب از جمله افزایش نیروی انسانی استخدام شده در چند سال اخیر و برگزاری دوره های آموزشی و ... برای کادر پرستاری باشد.

با توجه به تقسیم بندی سطح استرس به صورت خفیف، متوسط و شدید، اکثر شرکت کنندگان در سال ۱۳۸۳ و نیز در سال ۱۳۹۳ در سطح استرس متوسط قرار داشتند. مطالعه رحمانی و همکاران در سال ۱۳۸۴ نیز نشان داد که ۷۳/۴۷ درصد پرستاران مورد بررسی، از نظر شدت استرس شغلی، در سطح متوسط قرار داشتند (۱۳). این یافته مطالعه حاضر با نتایج مطالعات ضیغمی محمدی، ستوده اصل، پروین و همکاران و مهدیه که نشان دادند بیشتر پرستاران مورد مطالعه آنها استرس متوسط داشتند، همسو می باشد (۱۷-۱۴).

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که در سال ۱۳۸۳ میزان

دو مطالعه دانست.

نتیجه گیری

با توجه به نتایج به دست آمده، باید به مشکلات کادر پرستاری و به خصوص وضعیت سلامت و بهداشت روان آنان به طور ویژه توجه گردد. در این زمینه شناخت منابع استرس و برنامه ریزی در سطح فرد و سازمان از طریق برگزاری کارگاه‌های مدیریت استرس، راه‌اندازی مراکز مشاوره بهداشت روان، فراهم کردن امکانات رفاهی در بخش‌ها، آموزش پیوسته، حمایت اجتماعی و ایجاد اعتماد به نفس، حمایت‌های حرفه‌ای، فعالیت‌های تفریحی و رفاهی و مشخص نمودن نقش افراد در سازمان، می‌تواند باعث کاهش استرس و افزایش توانمندی کادر پرستاری شود.

تقدیر و تشکر

بدین وسیله از معاونت محترم تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی بیرجند و از کلیه کادر پرستاری و مدیران بیمارستان ولیعصر (عج) و امام رضا (ع) بیرجند که ما را در انجام پژوهش یاری نمودند، تشکر و قدردانی می‌گردد.

تضاد منافع:

نویسندگان مقاله اعلام می‌دارند که هیچ‌گونه تضاد منافی در پژوهش حاضر وجود ندارد.

استرس‌زای شخصی و خانوادگی بود. این امر می‌تواند به این دلیل باشد که با گذشت یک دهه از سال ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۳، با جذب نیروی انسانی، تعداد کادر پرستاری افزایش یافته و هم‌راستای آن وضعیت استخدامی هم به صورت قراردادی و یا شرکتی افزایش داشته است (از ۱/۲ درصد در سال ۱۳۸۳ به میزان ۲۶/۹ درصد در سال ۱۳۹۳) که باعث کاهش استرس در طول این دوره ده‌ساله شده است.

میانگین سطح استرس در سطح استرس کم و زیاد در سال ۱۳۹۳ نسبت به سال ۱۳۸۳ بیشتر بود؛ ولی میزان استرس در سطح متوسط در سال ۱۳۸۳ بیشتر از سال ۱۳۹۳ بود که می‌تواند نشان‌دهنده بهبود عوامل ایجادکننده زمینه استرس در محیط کار و جامعه باشد. از طرفی کاهش تعداد نیروی انسانی رسمی به نسبت جامعه پژوهش در طی یک دهه، به علت بازنشستگی نیروهای قدیمی که اغلب دارای استخدام رسمی بوده‌اند (در سال‌های اخیر اغلب کارکنان به صورت قراردادی و یا شرکتی استخدام شده‌اند)، می‌تواند یکی از عواملی باشد که استرس در سطح زیاد، در طول این دهه افزایش یافته است.

با وجود یکسان بودن محیط کار، روش مطالعه و ... در دو مطالعه مورد مقایسه، یکی از محدودیت مطالعه حاضر همسان نبودن کامل افراد شرکت‌کننده در این مطالعه با افراد مورد بررسی در مطالعه سال ۱۳۸۳، به دلیل بازنشستگی برخی پرسنل و استخدام پرسنل جدید در سال‌های اخیر بود. بنابراین می‌توان تفاوت در میزان استرس شغلی کارکنان در دو سال را تا حدودی ناشی از تفاوت در مشخصات افراد شرکت‌کننده در

منابع:

- 1- Rees CS, Breen LJ, Cusack L, Hegney D. Understanding individual resilience in the orkplace: the international collaboration of workforce resilience model. *Front Psychol.* 2015; 6: 73.
- 2- Azad-Marzabadi E, Hoshmndja M, Pourkhalili M. The relationship between organizational spirituality and spiritual intelligence and job stress a military university. *Iran J Mil Med.* 2013;15(1): 45-52.
- 3- Masoumy M, Tahmasebi R, Jalali M, Jafari S. The Study of the relationship between Job stress and spiritual health of nurses working in Intensive care ward at Bushehr Hospitals. *Nursing Journal of the Vulnerable.* 2016; 3(8): 37-47. [Persian]
- 4- Salehi Chaleshtari H. Evaluation of the effect of health education programs to reduce job stress in staff of Rahimi hospital of Freidoun-city [dissertation]. Tehran: Tarbiat Modarres University; 2003. [Persian]

- 5- Yildiz Findik U. Operating Room Nurses' Burnout and Safety Applications. *International Journal of Caring Sciences*. 2015; 8(3): 610-7.
- 6- Wu H, Chi TS, Chen L, Wang L, Jin YP. Occupational stress among hospital nurses: cross-sectional survey. *J Adv Nurs*. 2010; 66(3): 627-34.
- 7- Yaghoobnia F, Mazloom SR, Salehi Ghadrly J, Esmaeili H. Study of Relationship Between Self-esteem and burnout in Nurses of hospitals of Mashhad University of Medical Sciences in 1379 (2000). *J Sabzevar University of Medical Sciences*. 2003; 10(3): 73-9. [Persian]
- 8- Tyson P, Pogruengphant R, Aggarwal B. Coping With organisational stress among hospital nurses in Southern Ontario. *Int J Nurs Stud*. 2002; 39(4): 453-9.
- 9- Khghanizadeh M, Ebadi A, Cirati nair M, Rahmani M. The study of relationship between job stress and quality of work life of nurses in military hospitals. *J Mil Med*. 2008; 10(3): 175-84. [Persian]
- 10- Laudo J. *Current Occupational & Environmental Medicine*. 3rd ed. New York: McGraw Hill; 2001.
- 11- Tofighi A, Babaei S, Dastah S. The relationship between physical activity and mental health among nurses of urmia hospitals. *J Urmia Nurs Midwifery Fac*. 2014; 12(1): 72-78. [Persian]
- 12- Akbari F, Amirabadizadeh H, Poor Reza A, Vagheie Y, Dastjerdi R. Survey of socio-psychological stresses among nurses working in Birjand teaching hospitals in 2004. *J Birjand Univ Med Sci*. 2005; 12 (3 and 4): 9-15
- 13- Rahmani F, Behshid M, Zamanzadeh V, Rahmani F. Relationship between general health, occupational stress and burnout in critical care nurses of Tabriz teaching hospitals. *Iran J Nurs*. 2010; 23(66): 54-63. [Persian]
- 14- Zeighami Mohammadi Sh, Asgharzadeh Haghghi S. Relation between Job Stress and Burnout among Nursing Staff. *Sci J Hamadan Nurs Midwifery Fac*. 2011; 19(2): 42-52. [Persian]
- 15- SotudehAsl N, Bakhtiari AH. Occupational exhaustion and its related factors in nurses and midwives of Semnanuniversity of medical sciences. *Sci J Kurdistan Univ Med Sci*. 2006; 11(1): 77-83. [Persian]
- 16- Parvin N, Kazemian A, Hassan Poor A, Alavi A. Evaluation nurses, job stressors in Shahrekord hospitals affiliated to medical university in 2002. *J Fac Nurs Midwifery, Birjand Univ Med Sci*. 2005; 2(3-4): 31-6. [Persian]
- 17- Mahdieh O, Darvishi Ghazanchi S. The Study of the Relationship between Nurses' Job Stress and Resiliency. *Quarterly Nurses and Physicians in Razm*. 2017; 5(14): 17-22. [Persian]
- 18- Lee J. Job Stress and Stress Coping Strategies among Male and Female Korean Nurses. *Adv Sci Technol Lett*. 2015; 120: 692-5.
- 19- Lian SY, Tam CL. Work Stress, Coping Strategies and Resilience: A Study among Working Females. *Asian Soc Sci*. 2014; 10(12): 41-52.
- 20- Habrani P, Behdani F, Mobtaker M. Study of Stressors in Nurses. *J Fundam Ment Health*. 2008; 10(3): 231-7. [Persian]